

Fyll i arbetsbeskrivningen genom att ersätta den ljusgrå texten med din egen text. Spara och bifoga dokumentet i samma mapp som resten av ditt bidrag.

NAMN:

Josephine Freje

E-POST:

josephine@faktum.se och josephine@freje.se

ARBETSNAMN:

Psykbytt

DESSA PERSONER ANMÄLS OCH KAN NOMINERAS

Josephine Freje, reporter/grävchef. Julija Sidner, researcher.

FÖRUTOM OVANSTÄENDE DELTOG FÖLJANDE PERSONER

Aaron Israelson, chefredaktör. Sara Johansson, researcher, Anna Wallenlind Nuvunga, reporter. Mario Prhat, fotograf. Kajsa Bergström och Henrik Björck Wigartz, form.

PUBLICERINGSDATUM

"Ingen kontaktpunkten" nummer 137, ute på gatorna 29 januari 2014.

"Piller i stället för vård" nummer 142, ute på gatorna 25 juni 2014.

Huvudpublicering: "Döden på psyket", nummer 143, ute på gatorna 23 juli 2014.

"Den osynliga patienten", nummer 143, ute på gatorna 23 juli 2014.

"Vem vaktar vårdaren?" nummer 144, ute på gatorna 26 augusti 2014.

"Dödlig publicitet" webbpublicering 12 september 2014.

"Psykiatrin drar ner persiennen" nummer 145, ute på gatorna 24 september 2014.

VAR PUBLICERADES JOBBET?

Faktum, Götalands gatutidning + www.faktum.se/psykbryt

BESKRIV RESULTATET AV GRÄVET KORTFATTAT

Psykbytt – Faktums grävande serie om psykiatrin – visar att psykiskt sjuka människor skadats och till och med dött på grund av bristande säkerhetsrutiner inom vården.

Det handlar om människor som skärt upp sina handleder, med rakhyvlar som personalen glömt att de har lånat ut. Hemlösa som glöms bort utan mat och vatten. Självmordspatienter som lämnas utan tillsyn med duschslangar, med dödlig utgång.

Sexuella övergrepp mot bältade kvinnor, som inte utreds. Personal som sätter sig på en fastspänd mans rygg och utsätter patienten för livsfara – i stil med Osmo Vallo. En make som får ta ner sin döende fru som hänger på psykets toalett och under en timme tvingas se hur de försöker rädda henne, utan att syrgasen fungerar.

Hjärtstartare som ingen hittar då en ung kille ligger döende på golvet. Bränder då personal tappat bort nycklarna. Larm som inte fungerar när personal är i akut läge. Patientlarm som inte kontrolleras, trots att en kvinna blivit våldtagen då hennes larm svek. Psykpatienter som försvinner. Missförhållanden som mörkas. Listan kan göras lång.

Det handlar om hur samhällets mest utsatta patienter – som sällan blir hörda eller trodda – har svikits av psykiatrin som skulle skydda dem.

PÅ VILKET SÄTT ANSER DU ATT GRÄVET UPPFYLLER KRITERIERNA FÖR GULDSPADEN?

När vi började vår granskning fick vi av psykiatrin höra "varför ska ni begära ut allt det där, det har ju ingen annan reporter gjort?". Det säger en del.

Vi har utgått från över 8000 rapporterade negativa händelser och kan i över 160 fall visa hur patienter kommit till skada eller dött på grund av bristande säkerhetsrutiner. Att det händer hemska saker inom psykiatrin är inte huvudproblemet – det är att samma missförhållande upprepar sig gång på gång utan att ansvariga gör något åt saken. Vi har genom gedigen research kunnat avslöja och skildra förhållanden som allmänheten förut inte kände till – och vi har grävt i en värld som få orkat se insidan av.

HUR UPPSTOD URSPRUNGSIDÉN TILL PROJEKTET?

Genom Faktums fantastiska försäljare. Varje dag när vi i redaktionen dricker kaffe möts vi av hemlösa och människor i socialt utanförskap. Mycket av hemlösheten bottnar i psykisk ohälsa. Efter den första publiceringen bokstavligen strömmade det in med tips från patienter, anhöriga och personal. Vi förstod att en grävserie var nödvändig och efterlängtd.

VILKA ARBETSMETODER TILLÄMPADES?

Vi fick först nej på att få ut alla tusentals avvikelser som rapporterats de senaste åren. Med hjälp av ett sekretessavtal om att inte röja patientnamn fick vi till slut komma in i Sahlgrenskas lokaler och sitta med deras avvikelserapporteringssystem. Det var en guldgruva. Snabbt insåg vi också hur norra Europas största universitetssjukhus klassat skadade och döda patienter som "dålig publicitet". Vi satt helt enkelt och gjorde ctrl + f på "dålig publicitet" och fick över 600 träffar på några av de värsta händelserna.

Tidigt insåg vi att många anställda inom psykiatrin, både i Göteborg och Malmö, är rädda för att prata öppet om vad som har hänt. Växeln var som en mur. Det var svårt att hitta namn på skötare, sjuksköterskor och andra som jobbade på de aktuella avdelningarna. För att komma runt detta startade vi två olika internet-identiteter. En sjuksköterska och en undersköterska. Genom denna wallraff på nätet kunde vi kartlägga och komma i kontakt med personal på insidan – som sedan valde att prata med oss som reportrar. Vi kunde också se hur olämplig personal nämndes på låsta trådar och diskussionsforum – på så sätt kunde vi gå vidare i vår research genom klassiska grävmetoder.

För att komma i kontakt med patienter var vi även med på flera möten med brukarföreningar, där både de närvarande och deras kontakter blev viktiga källor. Vi har också genom arbetet med Faktum en rad kontakter som få andra redaktioner har. Vid tidningssläpp gick vi igenom granskningarna med försäljarna och fick då fler tips och berättelser från insidan.

Jag hängde också utanför olika psykiatriska avdelningar, vid rökrutan, där både patienter och anhöriga delade med sig av sina erfarenheter. Vid kontakt med de som mådde sämst kollade vi både med anhöriga och ansvarig läkare innan publicering. Vi valde – även i fall där patienter var okej med att ha med hela sitt namn – att inte riskera att en namnpublicering skulle kunna skada våra många gånger känsliga källor.

När vi fick maskade uppgifter om "sjuksköterskestudenter" som vittnat om missförhållanden i avvikelserna begärde vi ut alla klasslistor på två olika sjuksköterskeprogram – tre år tillbaka i tiden – och ringde en efter en tills vi fick träff. De kunde berätta om hur personal bland annat skratat åt en överviktigt kvinna som fick elchocker och hur de uppmanades att inte rapportera händelsen.

När vi hade hundratals olika missförhållanden delade vi upp dem i olika områden, så som dödsfall, farliga föremål, hoppat från fönster, sexuella övergrepp, olämplig personal etc. Allt satte vi sedan i kronologisk ordning och på så sätt växte den skrämmande bilden fram att samma missförhållande upprepas gång på gång.

Denna arbetsbeskrivning skall bifogas till alla bidrag som lämnas in till Guldspaden. Vid frågor – kontakta FGJs kansli.

Telefon: 08-665 40 10 E-post: kansli@fgj.se

Inför publicering lät vi alla inblandade se sina citat. Vi bad flera experter läsa materialet. Vi gjorde "line by line" timme efter timme.

Vi har levt i högar med papper och lådor av misär, suttit i timmar med bordeline-tjejer som pratar om fem saker samtidigt, gråtit med föräldrar och levt som psykiatripersonal på nätet. Vi har använt alla metoder som krävs för att göra ett ordentligt gräv.

VILKA TYPER AV KÄLLOR ANVÄNDES?

Offentliga källor: avvikelse rapporter, händelseanalyser, handlingar från IVO/Socialstyrelsen, beslut om disciplinära åtgärder, lönespecifikationer (för att följa/hitta personal). Expertintervjuer, ansvarsutkrävande, intervjuer med facket etc.

Anonyma källor: Allt från skötare till överläkare, som inte vågade gå ut med namn med rädsla för konsekvenserna. Patienter, anhöriga, vänner etc. Talat med uppskattningsvis 40-50 anställda och ett 30-tal patienter, plus alla anhöriga. Vi hade också en person "på insidan" som hjälpte oss att få ut de handlingar som pressavdelningen eller ansvariga chefer övermaskade eller vägrade lämna ut. Extra tack till hen!

VILKA PROBLEM STÖTTE DU PÅ UNDER ARBETET?

Framkommer under metod, men det har varit många stängda dörrar och stora problem att få anställda att snacka öppet. I och med att vi har så många offentliga källor och dokument som styrker de anonyma källorna (och att flera anonyma källor obereonde av varandra säger samma sak) så känns det dock som ett mindre problem – även om det är ett demokratiskt problem med tystnaden i vården.

Tack vare vårt wallraffande på nätet öppnade sig dörrar vi annars inte haft nycklar till. Där kunde vi också få reda på sådant som inte rapporterats i de offentliga handlingarna.

Vi valde också att i vår senaste publicering blottlägga de problem som funnits med att få ut offentliga handlingar, en "bakom kulisser" som visar hur missförhållanden mörkas och hur personal tystas.

Då det gäller Rättsspsyki i Skåne fick vi dock handlingarna så sent, och med snigelpost (ett paket i taget på rekommenderad post) så att vi inte fick med dem i sammanställningen. Gav dock bort handlingarna till andra redaktioner.

HUR LÅNG TID TOG PROJEKTET?

Uppskattningsvis 3,5 månader (inte fulltid mellan januari- och julipubliceringen, då vi grävde och skrev om annat)

VILKA REAKTIONER HAR ARBETET FÅTT FRÅN MYNDIGHETER OCH KOLLEGOR?

Stort genomslag, speciellt för vår huvudpublicering i nummer 143: "Döden på psyket" + "Den osynliga patienten", samt startartikeln i nummer 137: "Ingen kontaktpunkten".

Gemensamt för dessa två publiceringar är att vi i god tid gav andra redaktioner möjlighet att gå igenom materialet med embargo. Det blev bland annat: huvudledare DN, ledare GP, ledare Sydsvenskan, toppnyhet Ekot, uppföljningar Ekot med kommentar från IVO, intervju (med Josephine Freje och ansvariga) Studio Ett, intervju P4 Göteborg Direkt, nyhetsinslag lokalt i P4 i Malmö/Kristianstad/Göteborg etc. Dagens Medicin, TT, Kvällsposten, artikel Sydsvenskan med egen uppföljning. Även SVT Västnytt + Sydnytt samt SVT Rapport, Tv4. Aftonbladet Partiprogrammet, löpet GT etc.

IVO har till Ekot bekräftat att detta är ett problem för hela psykiatrin, inte bara för psykiatrin i Göteborg och Malmö. Det är även en rad politiker som har hört av sig efter serien och intresse har funnits för att skriva motioner på frågan - insallah på den ;) På en inför-valet-debatt nämndes just Faktums granskning av de medverkande politikerna. Personer från hela landet har hört av sig och önskar att vi granskar även deras psykiatri – så det finns mer att göra!

Enligt ansvariga inom psykiatrin ske en rad möten och rutinändringar ske under hösten. Redan nu vet vi en avdelning där de tagit bort alla duschslangar som en konsekvens av publiceringen.

HAR PROJEKTET ANMÄLTTS TILL PO, GRANSKNINGSNÄMNDEN ELLER ANNAN INSTANS?

Nej.

Denna arbetsbeskrivning skall bifogas till alla bidrag som lämnas in till Guldspaden. Vid frågor – kontakta FGJs kansli.
Telefon: 08-665 40 10 E-post: kansli@fgj.se

(Om någon anmälan kommer in kompletterar vi med det, men ingen har hört av sig än så länge med att de vill ha rättelse.)

Arbetsbeskrivning - Guldspaden |

TELEFON/E-POST TILL NOMINERADE JOURNALISTER:

Josephine Freje, 0702-209 205, josephine@faktum.se och josephine@freje.se

Julija Sidner, 0761-48 22 68, julija@faktum.se och julija.sidner@gmail.com